

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר דניאל קפלן שליט"א

ראש השנה לג: - בענין שליח ציבור מוציא את הרבים

1. משנה ראש השנה לג:, וז"ל, "כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן."

2. שם בגמרא דף לד:, וז"ל, "כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד וכו': תניא אמרו לו לרבן גמליאל לדברך למה צבור מתפללין אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפלתו אמר להם רבן גמליאל לדבריכם למה שליח צבור יורד לפני התיבה אמרו לו כדי להוציא את שאינו בקי אמר להם כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי, אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מודים חכמים לרבן גמליאל ורב אמר עדיין היא מחלוקת שמעה [רבין] חייא בריה דרבה בר נחמני אזל אמרה לשמעתיא קמיה דרב דימי בר חיננא אמר ליה הכי אמר רב עדיין היא מחלוקת אמר ליה רבה בר בר חנה נמי הכי קאמר כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא אפליג עליה ריש לקיש ואמר עדיין היא מחלוקת."

3. ספר יום תרועה דף לד: ד"ה תניא, וז"ל, "תניא אמרו לו לר"ג לדברך כו'. קשה דבמסקנא דשמעתין אמרינן לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות משום דאניסי במלאכה אבל דעיר לא וכתבו התוספות [ד"ה כך] דאפילו שומעים מש"ץ אינם יוצאים, וא"כ מה זה שאלו לר"ג למה צבור מתפללין והלא שפיר מתפללין דלא פטר אלא עם השדה, ור"ג גופיה אמאי השיב להם כדי להסדיר ש"ץ תפלתו לימא דטעמו הוי משום דאינם יוצאים מש"ץ כיון דהם יושבים בעיר, וי"ל דה"פ דר"ג אומר דש"ץ מוציא את הרבים י"ח אפי' הבקיאים וזהו מדינא ולפי עיקר הדין לא היו צריכים הצבור להתפלל כלל אלא דס"ל לר"ג דמשום חומרא דרבנן התקינו שיהיו הצבור מתפללין כדי להסדיר ש"ץ תפלתו, וא"כ אחר תקנה לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות אבל בני העיר חייבים ואינם יוצאים בתפלת ש"ץ משום חומרא דרבנן דהתקינו שיהיו הצבור מתפללין כדי להסדיר ש"ץ בתפלתו ודוק."

4. רא"ש מגילה פרק ג' סימן ז', וז"ל, "אין פורסין על שמע, פירש רש"י מנין בני אדם שבאין לבהכ"נ אחר שקראו צבור את שמע אומר קדיש וברכו וברכה ראשונה של יוצר, וכו' ובספר הישר כתב רבינו תם שמצא כתוב באגדה שאין אומרים ברכו אא"כ יש שם ששה שלא שמעו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה', ותלמידי רש"י כתבו בשמו שאפי' בשביל אחד פורסין על שמע, ואפי' קרא הוא שמע יכול לחזור ולפרוס הוא עצמו שהרי שליח צבור אף על פי שהתפלל חוזר ומתפלל בקול רם אע"פ שכולנו בקיאין עכשיו. ואין כל כך ראייה משמנה עשרה דשאני שמנה עשרה דאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום (ברכות דף כא א) ועוד החזן מסדר התפלה פעם שניה כדי שיענו הקהל קדושה וגם מצוה לענות מודים כדאיתא במסכת ברכות (שם ב)."

5. רמב"ם פרק ח' מהלכות תפילה הלכה א', וז"ל, "תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור ולעולם ישכים אדם ויעריב לבית הכנסת שאין תפלתו נשמעת בכל עת אלא בבית הכנסת וכל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו מתפלל בו עם הציבור נקרא שכן רע."

ושם הלכה ד', וז"ל, "וכיצד היא תפלת הציבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים ואין עושין כן בפחות מעשרה גדולים ובני חורין ושליח ציבור אחד מהם ואפילו היו מקצתן שכבר התפללו ויצאו ידי חובתן משלימין להם לעשרה והוא שיהיו רוב העשרה שלא התפללו וכן אין אומרים קדושה ולא קוראין בתורה ומברכין לפנייה ולאחריה ולא מפטירין בנביאים אלא בעשרה."

6. מגן אברהם או"ח סימן ס"ט ס"ק ד', וז"ל, "וקדושה. וה"ה שמתפללין כל התפלה בשביל א' שלא התפלל (ד"מ ב"י פסקי רקני"ט בשם שאלתות וד"מ ואגוד' והג"מ פ"ח וכ"כ הרמב"ם וסמ"ק דלא כר"י מינץ) מיהו נ"ל דאם אין שם ו' שלא התפללו לא יתפלל הש"צ בלחש רק יתחיל מיד בקול רם דהא עיקר הכוונה משום קדושי'. וכתב בכנסת הגדולה בשם רדב"ז ח"א סי' רמ"א שאם כולם התפללו ביחיד ולא שמעו קדיש וקדושה אין חוזרין ומתפללים לצאת ידי קדיש וקדושה."

7. מלא הרועים חלק ב' ערך "ש"צ אי מוציא רבים ידי חובתן" אות א' (מופיע באתר)